Om fritak fra aktiviteter i opplæringen på grunn av livssyn

Rettighet

Elever har rett til fritak fra aktiviteter i opplæringen som de med «rimelig grunn» opplever som

- utøving av en annen religion enn sin egen
- tilslutning til et annet livssyn enn sitt eget
- krenkende eller støtende

Fritak fra aktiviteter i opplæringen på grunn av livssyn er hjemlet i privatskolelova § 3-12, som viser til opplæringslova § 14-6.

Hvordan melde fritak?

Foresatte, og elever som har fylt 15 år, kan melde fritak fra en aktivitet uten begrunnelse ved skriftlig melding til trinnleder. Fritak kan meldes når som helst i skoleåret. Fritak gjelder enkeltaktiviteter og ikke hele dager, og skolen kan ikke frita eleven fra kompetansemål i fag. Elever som får fritak fra aktiviteter i opplæringen, skal ha annen opplæring med tilsvarende faglig innhold. Innvilget fritak registreres og formidles til alle som underviser klassen, også vikarer og nye lærere.

Forklaring

Skolens verdigrunnlag er forankret i opplæringslovas formålsparagraf: respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet (jf. læreplanen for steinerskolene, «Steinerpedagogikkens verdiorientering»). Dette verdigrunnlaget formidles til elevene i all opplæring.

Steinerskolen er ikke godkjent som livssynsskole, men som en anerkjent pedagogisk retning (privatskolelova § 2-1 andre ledd bokstav b). Pedagogikken har i tillegg et spirituelt grunnlag i antroposofien, slik det er beskrevet i steinerskolens læreplan (jf. kapittelet «Steinerskolens spirituelle grunnlag») og slik det informeres om på foreldremøte på 1. og 2. trinn. Dette spirituelle grunnlaget undervises ikke som fag eller lærestoff, men det preger skolens arbeidsmåter. Veien frem til kompetansemålene på en steinerskole går gjennom disse arbeidsmåtene: å skape stemninger rundt fortellerstoffet, bruke resitasjonens kraft, skape rytmer i timen, dagen, uka, måneden og skoleåret ved hjelp av morgenvers, hovedfag og årstidsfester, og det gir en bestemt utviklingsdidaktisk rekkefølge på fagstoffet.

Et eksempel er det tradisjonelle «morgenverset», som skolen bruker for å skape fellesskap og tilhørighet ved starten av dagen. Det er en fast tradisjon ved skolen, men det er den enkelte lærer som avgjør hvordan dagen innledes, og enkelte bruker et annet vers eller dikt. Morgenverset beskriver menneskets forhold til naturrikene og seg selv, og nevner «guddoms kraft» som noe universelt, en kraft i oss eller utenfor oss, som hver og en, uavhengig av religion, kan forholde seg fritt til. Teksten viser til skolens arbeidsform, «Jeg skuer ut i verden, jeg skuer inn i sjelen», som et fundament i skolens fenomenologiske og erfaringsbaserte metode.

Skolen vurderer det slik at skolens pedagogiske aktiviteter har et faglig og metodisk formål, og ikke utgjør utøving av religion eller tilslutning til et livssyn i lovens forstand; morgenverset er etter skolens syn ingen trosbekjennelse og har ikke noe forkynnende element. Skolen er samtidig klar over at dette er én av flere mulige tolkninger, og at familier kan oppleve morgenverset som tilslutning til skolens spirituelle grunnlag. Uavhengig av skolens vurdering er det den enkeltes opplevelse som skal legges

til grunn når en melder fritak. Aktiviteter som familier kan ønske å vurdere ut fra eget livssyn, er for eksempel morgenvers eller andre vers, årstidsfester og månedsfester, fortellerstoff hentet fra religiøse tradisjoner, og skuespill der et religiøst tema behandles. Fritak etter avtale med trinnleder kan for eksempel bety å delta i skolens morgenrutiner uten selv å si morgenverset, eller å få en mindre fremtredende rolle i et skuespill der et religiøst tema behandles.

Klagerett

Dersom skolen ikke godtar en melding om fritak, er dette et enkeltvedtak som kan påklages. Departementet er klageinstans, jf. privatskolelova § 3-12.

Som eksempel - morgenverset for 5.-10.trinn

Lærere står fritt til å bruke morgenverset eller andre pedagogiske verktøy for å starte dagen.

Jeg skuer ut i verden og
ser hvor solen lyser, hvor
stjernene de tindrer, hvor
stener rolig hviler, hvor
planter livfullt vokser og
dyr som føler, lever, hvor
mennesket besjelet på
jord gir ånden bolig.

Jeg skuer inn i sjelen som
lever i mitt indre. Guds ånd
er det som virker i sol og
sjelelys,
i verdensrommet ute, i
sjelens dyp der inne. Til
deg, o guddoms ånd, vil
jeg vende meg å be om at
kraft til å få lære,
velsignelse til arbeid må
vokse i mitt indre.